

Memorandum van het sociaal-culturele werk aan de nieuwe gemeentebesturen van het Meetjesland 2008-2013

.....

I. KADER

I.1. Het sociaal-culturele werk in Vlaanderen

Het sociaal-culturele volwassenenwerk omvat "de activiteiten die de ontplooiing van volwassenen en hun maatschappelijke participatie willen bevorderen; personen nemen er vrijwillig deel aan, los van enig schoolverband en los van elke vorm van beroepsopleiding"¹. Het verenigingsleven en de vormingsinstellingen dus.

De sectoren van het sociaal-culturele jeugdwerk, het lokale cultuurbeleid, de cultuurraden, het vrijwilligerswerk, de amateurkunsten, het culturele erfgoed en wellicht nog andere leunen er dicht bij aan.

Maar liefst 59% van de Vlamingen betaalt lidmaatschap van minstens 1 vereniging en heeft in het voorbije jaar deelgenomen aan activiteiten van de vereniging².

Toch staat het sociaal-culturele werk onder druk: door een aantal maatschappelijke veranderingen neemt het aantal 'losse' deelnemers toe en vermindert het aantal leden dat zich engageert op bestuursniveau en op niveau van de cultuurraad.

Het sociaal-culturele werk heeft echter een niet te verwaarlozen opdracht, dixit minister voor cultuur Bert Anciaux. Het sociaal-culturele werk is immers laagdrempelig en voor veel mensen de eerste toegang tot cultuur. Deelname aan de activiteiten van sociaal-culturele organisaties zorgt voor zowel persoonlijkheidsvorming als gemeenschapsvorming: het zorgt ervoor dat mensen zich ontwikkelen tot competente en geëmancipeerde personen, die zich bovendien integreren in en deelnemen aan een democratische, solidaire en cultureel diverse maatschappij.

Naast het permanente aanbod van de verenigingen en de vormingsinstellingen, zijn initiatieven zoals sociaal-artistieke projecten, de Week van de Amateurkunsten en Erfgoeddag dankbare middelen. Bij de beoordeling van de gemeentelijke cultuurbeleidsplannen wordt dan ook op Vlaams niveau speciale aandacht aan de initiatieven ter bevordering van het sociaal-culturele weefsel en de cultuurparticipatie besteed, met extra oog voor de zogenaamde "kansengroepen"³.

.....

---

¹ Decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk (4 april 2003).

² John Lievens & Hans Waeye (red.), "Cultuurkijker. Cultuurparticipatie in breedbeeld. Eerste analyse van de survey 'Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004'", Steunpunt Re-Creatief Vlaanderen, De Boeck N.V., Antwerpen, 2005, p. 40.

³ Minister Bert Anciaux, "Beleidsnota 2004-2009 Cultuur", p. 37 e.v.; "Beleidsbrief Cultuur 2007", p. 47 e.v.

I.2. Het sociaal-culturele werk in het Meetjesland

Voor het Meetjesland geldt het bovenstaande meer dan ooit. Het sociaal-culturele werk is er een zeer belangrijke peiler. In veel beleidsplannen komt naar voor dat er in het Meetjesland een relatief sterke aanwezigheid is van het sociaal-culturele werk tot in de kleinste leefgemeenschappen. Als landelijke regio zijn nog relatief veel dorpskernen intact. Ook het aantal vrijwilligers in de regio is relatief hoog. Een leeuwendeel van het culturele veld stoelt op vrijwilligers. Professionele krachten zijn tot nu toe in de minderheid. Vandaar dat bijvoorbeeld de Erfgoedcel Meetjesland via het convenant met de Vlaamse overheid de opdracht kreeg expertise te ontwikkelen rond vrijwilligerswerking, om te delen met de rest van Vlaanderen. Vandaar ook dat dit gegeven terugkomt in de nieuwe streekvisie van het Streekplatform+ Meetjesland. Dit nog sterk aanwezige sociale weefsel en engagement zijn troeven en moeten behouden blijven en bij voorkeur nog versterkt worden⁴.

.....

I.3. Opzet van dit schrijven

Vandaar dat de cultuurraden, de koepels van de verenigingen en vormingsinstellingen die deel uitmaken van de Werkgroep Sociaal-Cultureel Werk van COMEET, waarin de 13 gemeenten van het Meetjesland participeren, er voor pleiten om bij het uitstippelen van het gemeentelijke beleid 2008-2013, o.m. in het gemeentelijke cultuurbeleidsplan, rekening te houden met de sector van het sociaal-culturele werk.

En we moeten het "sociaal-culturele werk" ruim interpreteren: de sector van de amateurkunsten sluit er nauw bij aan. Veel aspecten komen ook terug bij heemkundige kringen en de erfgoedsector. Het gaat eigenlijk over cultuurparticipatie, gemeenschapsvorming en cultuurspreiding, een taak ook van de cultuur- en gemeenschapscentra, de bibliotheken en het algemene lokale en regionale cultuurbeleid.

Hieronder vinden de nieuwe gemeentebesturen in het Meetjesland een aantal concrete aandachtspunten en opdrachten die voor hen zijn weggelegd.

.....

II. TIEN AANDACHTSPUNTEN

1. **Ontwikkel een gemeentelijk cultuurbeleid.** Zet cultuur op de agenda van de politiek: dit beleidsdomein draagt bij tot de leefbaarheid van de gemeente. Maak een cultuurbeleidsplan op. Betrek hierbij op een actieve manier het sociaal-culturele werk. Dit kan eventueel via de cultuurraad: haar functie is immers te adviseren, zeker over belangrijke inhoudelijke keuzes. Hier zit heel wat inhoudelijke expertise. Op deze manier zal het beleid gedragen worden door het sociaal-culturele werk en voor het sociaal-culturele werk zelf zal het beleid een kader en een houvast zijn over meerdere jaren. Bedoeling is om een win-winsituatie te creëren voor alle betrokken partijen (cfr. infra).

---

⁴ COMEET, "Cultuurnota Meetjesland. Regionaal cultuurbeleidsplan voor de periode 2005-2007", p. 13; Streekplatform+ Meetjesland, "Meetjesland 2020, een plan met toekomst. Halfwegrapport, 4 juli 2006" (ontwerpversie 06/06/2006); Erfgoedcel Meetjesland, "Beleidsplan 2006-2009".

2. **Maak cultuur toegankelijk.** Zet cultuur op de agenda van de inwoners van uw gemeente. Cultuur draagt bij tot leefbare dorpskernen en een verdraagzame maatschappij. Denk speciaal aan kansarmen, jonge gezinnen, senioren, jeugd, allochtonen, gehandicapten... Toegankelijkheid heeft verschillende facetten: zorg dat de gebouwen toegankelijk zijn, dat de financiële drempel niet te hoog is, dat de boodschap vertaald wordt naar het brede publiek... Toegankelijkheid hoeft geen afbreuk te doen aan kwaliteit. Werk aan een optimale cultuurparticipatie van uw bevolking.
3. **Sensibiliseer uw inwoners, moedig vrijwillig engagement aan.** Cultuur in het algemeen en de cultuurraad en sociaal-culturele organisaties in het bijzonder, draaien op vrijwilligers. Moedig engagement in de culturele sector aan. Mensen mobiliseren is echter niet gemakkelijk. Vertaal de boodschap in hun woorden. Denk na over wat u de vrijwilligers vraagt en wat u hen kunt bieden in ruil voor hun engagement. Heb oog voor hun bijdrage.
4. **Creëer de voorwaarden tot een goed functionerende cultuurraad en betrek die actief.** Cultuurraden zijn een verplichting, maar ze zijn geen luis in de pels. Ze kunnen het cultuurbeleid van een gemeente stevig onderbouwen. Ze hebben heel wat deskundigheid in huis, kunnen zorgen voor impulsen van onderuit en kunnen zowel publiek als vrijwillige medewerkers mobiliseren. Omgekeerd geeft een goed werkende cultuurraad impulsen aan het culturele leven van de gemeente⁵.
  - a. Qua *samenstelling* is de cultuurraad best een doorsnede van de bevolking. Zorg voor een open samenstelling van de raad en stipuleer duidelijk het engagement dat van de leden verwacht wordt. De raad kan verder aangevuld worden met deskundigen over het lokale cultuurbeleid. Naast de sociaal-culturele verenigingen en vormingsinstellingen, zijn vertegenwoordigers van instellingen zoals de bibliotheek of het cultuurcentrum een echte meerwaarde in een cultuurraad. De cultuurschepen kan opgenomen worden als waarnemer. Zijn aanwezigheid wordt vaak geapprecieerd.
  - b. Qua *werking* is de kerntaak van de cultuurraad de beleidsadvisering. Het is belangrijk dat het gemeentebestuur voldoende op voorhand advies vraagt en ervoor zorgt dat alle informatie voorhanden is. Dan kan de cultuurraad aan de slag om in alle onafhankelijkheid haar advies samen te stellen, dat op deze manier maximaal onderbouwd en gemotiveerd kan zijn. De cultuurraad kan ook zelf het initiatief nemen om advies te geven. Indien het advies niet gevolgd wordt, geeft het gemeentebestuur aan de cultuurraad een gemotiveerd antwoord. Inspraak organiseren schept verwachtingen. Duidelijke afspraken over de bevoegdheden van de cultuurraad, de reikwijdte van het advies, maar ook over procedures en vormvereisten zijn belangrijk.
5. **Ondersteun uw sociaal-culturele organisaties**, want zij kunnen zorgen voor een aanbod aan en een publiek voor cultuur.
  - a. Een *basis* kan zijn: een transparant beleid, geen concurrerende activiteiten organiseren, structurele werkingssubsidies toekennen, het ter beschikking stellen van de gemeentelijke infrastructuur en technische uitrusting en helpen met de bekendmaking van de activiteiten (cfr. infra).

---

⁵ De taken van een cultuurraad zijn bepaald in het decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid: het beleid adviseren inzake de culturele materies, en bij de opmaak, uitvoering, evaluatie en bijsturing van het cultuurbeleidsplan, en verder hebben ze een coördinatie-, overleg-, informatieve en stimulatorfunctie.

- b. *Daarnaast* kan een gemeentebestuur ook projectsubsidies voor uitzonderlijke projecten toekennen, maar definieer dan ook duidelijk wat 'uitzonderlijk' betekent. En zorg dat de verenigingen dan ook weten hoeveel subsidie zij met zekerheid wanneer zullen ontvangen (cfr. infra).

6. **Zorg voor transparantie.**

- a. Zorg dat er in de gemeente 1 *aanspreekpunt* is (bijvoorbeeld de cultuurambtenaar) die goed op de hoogte is van o.a. de verschillende subsidiemogelijkheden (gemeentelijke en andere), communicatie- en promotiemogelijkheden (gemeentelijke en andere), ... of die anders kan doorverwijzen.
- b. Zorg dat er duidelijke criteria zijn voor het verkrijgen van een gemeentelijke *subsidie* en dat niet slechts op het einde van de rit bekend wordt hoeveel subsidie precies zal verkregen worden.
- c. Zorg dat de *cultuurraad* op een doorzichtige, neutrale en brede manier is samengesteld met onder meer vertegenwoordigers van de sociaal-culturele organisaties. Zorg dat er een duidelijke oproep is, zodat geïnteresseerde organisaties zich kunnen aanmelden om mee te denken over het beleid (cfr. supra).

7. **Pak het tekort aan (neutrale) infrastructuur en het technische materiaal aan.** Zorg op zijn minst dat gebouwen en materiaal eigendom van de gemeente gratis of tegen een democratische prijs ter beschikking gesteld worden van de verenigingen en vormingsinstellingen. Zorg ook dat er personeel voorzien wordt met kennis van zaken van de infrastructuur en/of het technische materiaal. Dat betekent daarom niet dat verenigingen nonchalant met het materiaal zullen omspringen.

8. **Help met de bekendmaking van de activiteiten van het sociaal-culturele werk.** Neem de activiteiten van de verenigingen en vormingsinstellingen op in de gemeentelijke communicatiekanalen zoals het informatieblad en de website. Een instrument dat je hierbij kan helpen is de *CultuurDatabank* van CultuurNet Vlaanderen (www.cultuurdatabank.be). De idee daarachter is dat één iemand een bepaalde activiteit maar één keer moet invoeren en dan verschijnt die activiteit op verschillende kanalen: www.cultuurweb.be, De Standaard, Ketnet, het Meetjeslandse vrijetijdsmagazine "Mijn Vlakke Land" enz. Ook de gemeente kan een uittreksel vragen van de CultuurDatabank voor de activiteitenkalender in het gemeentelijke informatieblad of op de gemeentelijke website. Maak afspraken wie in de CultuurDatabank welke activiteiten invoert en valideert. Idealiter voert iedere organisator zijn eigen activiteiten in. In het begin kan de gemeente een handje helpen met de opstart.

9. **Moedig vorming aan.** Sommige organisaties uit het sociaal-culturele werk ontwikkelen een aanbod aan vorming. Vorming is een belangrijk item voor de ontwikkeling van de mens.

- a. Stimuleer gerichte *participatie* aan vorming binnen en buiten de gemeente en in het bijzonder de participatie van mensen die zich als bestuurder of vrijwilliger maatschappelijk inzetten. Bijvoorbeeld door tussen te komen in de deelnamekosten voor de vorming. Dit zal de kwaliteit van het sociaal-culturele werk ten goede komen. Er is bijvoorbeeld nood aan ondersteuning van de vrijwilliger om zijn plaats en rol in de cultuurraad naar behoren te vervullen. Deze vrijwilliger wordt immers met een heel andere context en inhoud geconfronteerd dan de eigen werking van de vereniging.
- b. Neem maatregelen om het brede *vormingsaanbod* in de gemeente te stimuleren.

- i. Inventariseer eerst welk vormingsaanbod er is, stem daar af en help dit communiceren. Ga ook na wat de kwaliteit is van de aangeboden vorming.
- ii. Indien er hiaten zijn en bijkomende vorming moet gecreëerd worden, ga dan de verschillende mogelijkheden na. Een mogelijkheid is het financieel ondersteunen van een vereniging die zelf vorming organiseert (bijvoorbeeld door voor een gedeelte tussen te komen in de kostprijs van de begeleider) of door de gemeentelijke infrastructuur hiervoor gratis of tegen een democratische prijs ter beschikking te stellen. Zorg voor een kwaliteitsvol en divers vormingsaanbod in de gemeentelijke instellingen zoals de bibliotheek of het gemeenschaps- of cultuurcentrum.

10. Moedig samenwerking aan.

- a. Samenwerking *tussen verschillende sociaal-culturele organisaties* loont; het afstemmen van de programmering heeft vele voordelen: het drukt de prijs en de personele inzet, het verhoogt de kwaliteit, het verhoogt het bereik, het zorgt ervoor dat er ook een aanbod is voor minder evidente zaken, ...
- b. Daarnaast kan er ook samengewerkt worden *tussen sociaal-culturele organisaties en gemeentebesturen*, cultuur- en gemeenschapscentra en/of bibliotheken. Het sociaal-culturele werk brengt heel wat publiek mee en is vaak op zoek naar een locatie of andere ondersteuning voor hun programmering. Moedig dit als gemeente aan en honoreer dit.
- c. Tot slot is ook een *gemeentegrensoverschrijdende en regionale samenwerking* mogelijk, binnen het gewest, binnen het Meetjesland, ... Een mogelijk aanknopingspunt zijn initiatieven zoals Erfgoeddag, Open Monumentendag, Week van de Amateurkunsten die in elk geval op Vlaamse ondersteuning kunnen rekenen en die een mogelijkheid zijn om een permanente collectie of activiteit eens onder de aandacht te brengen. Naast deze evenementen is er ook samenwerking mogelijk op meer structureel vlak, bijv. om in te schrijven op het decreet lokaal cultuurbeleid of om een volwaardig cultuurbeleid uit te bouwen.